

ЎЗБЕКИСТОН ГЕОГРАФИЯ ЖАМИЯТИ АХБОРОТИ

* * *

ИЗВЕСТИЯ ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА УЗБЕКИСТАНА

43 - жилд

Мамалекет кутубхонаси
Фозилова. Б.
[Signature]

Тошкент-2014

сайёралар, думли юлдузлар, Ой, Ер сунгий йўлдошларининг фазодаги ҳаракат йўли (орбита). *Сайёра* – Қуёш системасига қирувчи йирик осмон жисмлари.

Мунавварқорининг “Ер юзи” дарсли-гини “Ернинг сурврат ва ҳаракати” деб номланган бобида табиий географик жараён ва ҳодисалар билан боғлиқ терминлар мавжуд. Жумладан, *ҳаракати юмия* – Ернинг бир сутка давомида ўз ўқи атрофидаги айланма ҳаракати. *Ҳаракати санавия* – Ернинг Қуёш атрофида айланиши.

Ўсимлик ва ҳайвонот-олами билан боғлиқ терминлар. *Ўлан* – ўтлоқ, яшил майсазор, *манбит* – кўкаламзор, боғлар, *кўклик* – ям-яшил, экинзорлар билан банд бўлган ерлар. *Беша* термини Маҳмуд-хўжа Бехбудийнинг “Саёҳат хоталари”да тўқай, чакалакзор маъносида қўлланилади. У “Икки тарафи ям-яшил,

вағўнимиз соядор ва ери кўринмас ёввойи беша орасидан кетар”.-деб ёзади. *Зувоҳиф* – судралиб юрувчи ҳайвонлар, *ёбони* – ўз ҳолича яшайдиган ҳайвон ва қушлар.

М.Абдурашидхоновни “Адибуссоний” дарслигининг “Ҳайвонотлар” деб номланган бобида ҳайвонот олами тур ва синфларга ажратилади. Дарсликда: “Ерда юрадирган, осмонда учадурган, сувда яшайдурган катта ва кичик жонли нарсаларнинг ҳаммасини ҳайвонлар дейилур”. – дейди.

Хулоса. Хулоса қилиб шунни айтиш мумкинки, жадидлар таълимотида табиий географик тушунча, атама ва терминшунослик муҳим ўрин олган. Бугунги кунда улардан табиий географик тушунча, атама ва терминларнинг ўзбекча муқобилини жорий этишда кенг фойдаланишимиз мумкин.

Адабиётлар:

1. Абдурашидхонов М. Танланган асарлар. - Т.: Маънавият, 2003. – 232 бет.
2. Бехбудий М. Танланган асарлар. – Т.: Маънавият, 1997. – 232 бет.
3. Бехбудий М. “Ойна” ж., 1914 йил 37-сон.

Резюме

В данной статье кратко анализированы происхождение, виды и формирование физико-географических терминов и понятий, использованные в учебной литературе и в других изданиях жадидов в конце XIX и в начале XX веков.

Resume

In it shortly analyzed the origins, types and forming terms and notions used in jadid's academic literature and newspaper at the end of XIX and the beginning of XX.

Тавсия этувчи:

доц. Ғуломов П.Н.

АНТИПОД ВА ДУПЛЕТ НОМЛАР ҲАҚИДА

Камолов М.Н., Хакимов Қ.М., Бурхонов Э.

Таянч сўзлар: географик жой номлари, антипод, географик объект, термин, олимлар, топоним, атама, сайёҳ.

Инсоният томонидан яратилган географик номлар орасида келиб чиқиши билан объектни дунёнинг турли минтақаларида жойлашганлигини акс эттирадиган номлар гуруҳи ҳам мавжуд. Улар кўпинча географик объектнинг бирини иккинчисига нисбатан терс томонда, яъни қураи заминнинг қарама-қарши томонида жойлашганлиги ёки муайян минтақага ёки маъмурий

жиҳатдан мамлакат марказига нисбатан ўрнини белгилайди. Шу сабабдан, бундай номлар таркибида “анти” қўшимчаси кўп учрайди. Масалан, Тинч океан ҳавзасидаги Янги Зеландия давлатига қарашли Антипод ороллари номи бунга яққол мисол бўлади. Уларни 1800 йили инглиз денгизчиси Генри Уотерхауз кашф этган. Ороллари Антипод деб номланишига уларнинг географик

жойлашиши сабаб бўлган.

Антипод сўзи грек тилида *anti* - “қарши, зид” *podes* - “оёк”, яъни Ер юзининг бир-бирига қарама-қарши нуқталарда жойлашган деган маънони англатади. Инглиз денгизчиси Генри Уотерхауз сайёҳати вақтида, ушбу ороллар координаталарини аниқлаган ($49^{\circ} 45'$ ж.к., $178^{\circ} 45'$ ш.у.) ва улар Гринвич обсерваториясига нисбатан умуман қарама-қарши ($51^{\circ} 29'$ ш.к., $0^{\circ} 00'$) томонда жойлашганлиги туфайли шундай аталган.

Қайд қилингандек, жой номлари орасида бир географик объектни иккинчисига таққослаб, улар Ер юзининг қарама-қарши томонларида жойлашганлигига ишора қилиб берилган номларни кўшлаб учратиш мумкин. Чунончи, Ер шарининг энг жанубида жойлашган Антарктида қитъасининг номи таркибида ҳам анти - «тескари», «қарама-қарши» маъносидаги қўшимча бор. Арктика - сўзи юнон тилида, арктикос - «шимолий». Қадимги юнонлар шимолий кутб атрофида жойлашган ерларни арктикос - «шимолий» ер деб аташган ва уни Катта Айиқ (Етти оғайни) юлдузлар туркуми остида жойлашган деб ҳисоблашган.

1886 йили инглиз океанографи Жон Меррей жанубий кутб атрофидаги қитъага ном танлашда қийналмаган. Ушбу қитъани Арктикага нисбатан қарама-қарши томонда жойлашганлигини инобатга олиб, унга анти қўшимчасини қўшган ҳолда Антарктида номи билан харитага киритган. Шу даврдан бошлаб, энг сўнги кашф этилган қитъа, фанда ва барча турдаги географик хариталарда шу ном билан мустаҳкам ўрнашиб қолди. Антарктида – Арктикага қарама-қарши томонда жойлашган жанубий материк.

1492-1503 йилларда Х.Колумб томонидан янги қитъа кашф этилган бўлса ҳам, аммо у Ҳиндистонга янги йўл очганлигини эътироф этиб, ўзи кашф этган оролларни ягона ном билан Вест-Индия («Ғарбий Ҳиндистон») деб атаган, натижада Ҳиндистон эса Ост-Индия («Шарқий Ҳиндистон») номини олган. Христофор Колумб томонидан Америка кашф этилгунга

қадар дунё харитасида Европа, Осиё ва Африка қитъалари маълум бўлган.

Флоренциялик денгиз сайёҳи Америго Веспуччи Жанубий Американинг шимоли-шарқий ва шарқий соҳилларини ўрганиб, ўз мактубларида номаълум ерларга борганлигини ёзиб, уни Янги дунё деб аташни таклиф қилган. Эҳтиёткорлик билан иш юритадиган географларни кутиб турмадан, кўпчиликка Педро Мартир номи билан танилган, италиялик тарихчи Пьетро Мартире д'Ангьера океан орти кашфиётларга бағишланган “Янги Дунё ҳақида” номи асар ёзган. Ушбу асар чоп этилгандан кейин ҳар иккала материкни Янги Дунё деб аташ расм бўлган. Табиийки, илгаридан маълум бўлган ерларни, қарама-қаршилиқ қонуниятига биноан Эски Дунё деб аташган.

Маълумки, Америка сўзи флоренциялик денгиз сайёҳи Америго Веспуччи номи билан боғлиқ. У Жанубий Американинг шимоли-шарқий ва шарқий соҳилларини ўрганган ва 32 бетдан иборат мактубида номаълум ерларга борганлигини ёзган. 1507 йили немис хариташуноси М.Вальдземюллер ўз харитасига бу ерларни «Америго ерлари» (Америго Веспуччи тилга олган ерлар маъносида), деб киритган. М.Вальдземюллер ушбу номни дастлаб ҳозирги Жанубий Америка материгига нисбатан қўллаган, кейинчалик у бутун қитъа номига айланган. Фламандлик харита-шунос Г.Меркатор илк бор номни ҳар икки материк учун қўллаган ва XVI асрнинг иккинчи яримидан бошлаб Америка қитъанинг ягона номига айланган.

Осиё ва Европа номларини ҳам маълум маънода антоним дейиш мумкин. Осиё – Ер шаридаги энг катта қитъа (бутун қуруқлик майдонининг 30 фоизини эгаллаган). Евросиё материгининг шарқий қисми. Осиё шимолий ярим шарнинг барча географик минтақаларини ўз ичига олади. Топоним Asia шаклида Гомернинг «Илиада» асарида тилга олинган (милоддан аввалги VIII аср). Ушбу термин милет мактабининг асосчилари Фалес, Анаксимандр, Гекатей (милоддан аввалги VI

аср) томонидан илмий адабиётларга киритилган. Дастлаб топоним Эгей денгизининг шарқий соҳилларига нисбатан қўлланилган. Кейинчалик ушбу ҳудудда пайдо бўлган Пергам подшолигини римликлар Осиё деб аташган.

Милоддан аввалги 133 йилда римликлар ушбу ҳудудларни босиб олиб, Осиё провинциясини ташкил этган. Герадот асарларида (мил. авв. V аср) Осиё деб ҳозирги Туркиянинг ғарбий қисмигина таърифланган. Бошқача айтганда, Осиё номи Ўрта денгизнинг соҳилларига хос атоқли от ҳисобланган. Кейинчалик бу ном шарқий ерларга ҳам ёйилиб, умумлашиб кетган ва дастлаб Қуйи Осиё, сўнгра Буюк Осиё номлари, XVIII-XX асрларда Кичик Осиё, Жануби-Шарқий ва Жануби-Ғарбий Осиё, Ўрта Осиё, Марказий Осиё сингари қитъанинг айрим қисмларини англатувчи номлар пайдо бўлган. Осиё – дастлаб кичик бир ернинг номи бўлган бўлса, замонлар ўтиши билан шарққа томон ареали кенгайиб борди ва кейинчалик энг катта қитъанинг умумлашган номи бўлиб қолди.

Европа – Евросиё материгининг ғарбий қисмида жойлашган қитъа номи. Юнон мифологиясида финикийлар подшоси Агеноранинг қизи – Европа. Қадимги юнонлар ривояти бўйича осмон худоси ҳисобланган Зевс, хўкиз қиёфасида қизни ўғирлаб, Крит оролига олиб кетган. Гўзал малика шарафига қурукликнинг катта бир бўлаги унинг номи билан Европа деб аталган. Малика Европани ўғирлаш саҳнаси бир қатор буюк рассомларни (Тициан, В.Серов) машҳур асарлар яратишга илҳомлантирган. Бу шунчаки ривоят бўлса ҳам, қадимги греклар шу йўл билан маъно-мазмун мавҳум бўлган топонимни изоҳлашга ҳаракат қилишган. Мутахассисларнинг ёзишча, топоним милоддан анча аввал пайдо бўлган. Маълумки, эрамиздан аввалги VI-асрдаги қадимги Юнон бадий адабиётларида Европа сўзи учрайди. Масалан, Аполлон худосига бағишланган мадҳияда Европа номи, Болқон ярим оролидаги унча катта бўлмаган ҳудудларга нисбатан қўлланилган.

Қитъа номи сифатида топоним дастлаб милоддан аввалги VI-V асрда қадимги Юнонистон олимлари Герадот ва Гекатей томонидан фанга киритилган. Мутахассислар томонидан топонимнинг илмий этимологияси ҳозиргача аниқланмаган бўлса ҳам, аммо унинг икки хил изоҳи бор. Биринчиси, топоним Олд Осиёда пайдо бўлган ва Европа сўзи осури тилида эреб - «қун ботиш томон», «қоронгулик», «ғарб» маъносини ифода этган. Осурийлар ватанидан ғарбда жойлашган барча ерларга нисбатан эреб сўзини қўллашган. Иккинчиси, Европа сўзи лисоний жиҳатдан ҳинд-европа тиллар оиласига мансуб, аммо этимологияси номаълум. У Эуропа шаклида қадимги Юнонистондаги Фессалии ва Этолии тарихий вилоятлари жойлашган ҳудудларга нисбатан қўлланилган. Кўп асрлар давомида истеъмолда бўлган ном кейинчалик барча ҳозирги ҳудудларни қамраб олган.

Дунёнинг қарама-қарши томонларига ишора қилувчи топонимлар ҳам кўп. Масалан, Пекин - Хитойнинг ҳозирги пойтахти ва Нанкин - ўзининг икки минг йиллик тарихида кўп марта бу шарафга муяссар бўлган шаҳар, улар “шимолий пойтахт” ва “жанубий пойтахт” деган маъноларни англатади. Худди шундай маълумот Япониянинг аввалги пойтахти Киото - “ғарбий пойтахт” ва ҳозиргиси Токио (1869 йилдан) - “шарқий пойтахт” номларида ҳам мужассам. Янги Зеландиянинг иккита энг катта ороли - Шимолий ва Жанубий деб аталари ҳам бунга мисол бўлади.

Бир қатор географик атамалар таркибида ҳам “анти” қўшимчаси мустаҳкам ўрин олган ва у айрим қарама-қарши бўлган географик жараёнларни бир-бирига солиштириш имконини беради. Чунончи, *пассат-антипассат*, *циклон-антициклон*, *синклинал-антиклинал* ва ҳоказо. Анти (юнонча, anti - “қарши, зид”) қўшимчаси кўпинча муайян сўзларга олд томонидан қўшилади ва ўзи қўшилган сўз маъно ифодаси бирор нарсанинг қарама-қаршиси, зидлилигини англатади.

Топонимлар орасида антонимик алоқаси борлиги яққол кўзга ташланиб турадиган географик номларни ҳам топиш қийин эмас. Чунончи, Бразилияда номлари кейинча шаҳарларга берилган икки дарё бор - Параиба («ифлос сув») ва Паракату («тоза сув»). Худди шундай топонимик антонимлар қаторига Испаниянинг Ўрта денгизда жойлашган Балеар ороллари гуруҳи таркибидаги Мальорка (лотинча, майор - «катта») ва Менорка (лотинча, менор - «кичик») ороллар номини ҳам киритиш мумкин.

Марко Поло (XIII аср) «Марко Поло саёҳати» номли китобида Эркаклар ва Аёллар ороллари ҳақида маълумот берган. Китобда ёзишича, оролда яшовчи эркаклар бир йилда фақат уч ой аёллар оролида яшаб, қолган вақтда овчилик ва деҳқончилик билан шуғулланишган. Аёллар эса ўғил болаларни 14 ёшгача тарбиялаб, кейин оталари олдига жўнатишган. Топонимист олимлар Марко Поло китобидаги маълумотларни асосли деб ҳисоблаб, ушбу оролларни Арабистон денгизида жойлашган деб тахмин қилишган.

Зид маъноли - антонимик номлар географик объектларни ўзаро таққослаш имконини бериши билан бирга, улар ёрдамида бундай номларнинг юзага келишига сабаб бўлган омиллар (табиий, тарихий, географик, ижтимоий, иқтисодий ва ҳоказо) ни аниқлашда ҳам кўмак бериши мумкин. Кўпинча Ер шарининг турли нуқталарида жойлашган бундай номларнинг бири аниқланса, иккинчисини ҳам аниқлаш осон бўлади.

Дуплет - (лотинча, duplex-«икки томонлама») сўзи эгизакдек туюладиган, шакл ва талаффузда ўхшаш, аммо турли маъно-мазмунни касб этган географик номларга нисбатан қўлланилган. Бошқача айтганда, бундай номларнинг сирти, шакли, талаффузи ўзаро ўхшаса ҳам, аммо улар турлича маънони англатади. Масалан, Брест (Белорусь) - қаҳрамон шаҳар, қадимий славян тилида брестье-«оқ қайинли ўрмон». Францияда ҳам шу ном билан шаҳар бор, унинг этимологияси тушунарсиз бўлса ҳам, аммо келиб чиқиши ўсимлик билан

боғлиқ эмаслиги аниқ. Ирландия денгизидаги Мэн оролининг номи кельт тилида - «қоя» маъносини ифодаласа, АҚШ даги Мэн штатининг номи капитан Мэн номи билан боғлиқ. Конго дарёларининг номини ҳам оддий ўхшашлик деса бўлади. Якутиядаги Конго якут тилида конгай - «сокин», иккинчиси Африкада банту тилларидан бирида - «тоғ, тоғдан бошланадиган дарё».

Шакли, талаффузи ўхшамайдиган, турли тиллар маҳсули бўлган, аммо маъноси бир хил бўлган топонимлар ҳам кўплаб топилади. Масалан, испан тили мутахассиси Касабланка шаҳрининг номининг маъноси «Оқ уй» эканлигини яхши билади. Араб дунёсида шаҳарни *Дар-ул-Байда* - «оқ уй» деб аташади. Географиядан хабардор киши кўшимча тарзда Касабланка - Марокашдаги йирик порт шаҳар деб изоҳ бериши мумкин. Шаҳарда бўлган саёҳатчилар ундаги кўплаб иморатлар оқ мармар билан безатилганлиги ва куёш нури таъсирида бу бинолар, киши кўзини қамаштирадиган ажиб бир манзарани касб этиши тўғрисида маълумотлар ёзиб қолдирганлар.

Иккинчи жаҳон уруши даврида Германия махсус хизмат вакиллари Испания яширин радиостанцияси тарқатган Рузвельт ва Черчиллнинг бўлажак олий даражадаги учрашуви ҳақидаги хабарни эшитиб, таржима бобида хатога йўл қўйган. Бу хато уларни Британия бош вазири У.Черчиллни Америка Қўшма Штатлари Президентининг резиденцияси бўлган - «Оқ уй»га ташриф буюради деган нотўғри хулоса олиб келган, аслида эса учрашув жойи Марокашнинг Касабланка шаҳри бўлган.

Географик объектларни белгилашда жой номи билан бирга перифраза (юнонча, *περι*-«атрофида, ёнида» ва *φράζο*-«сўзлайман»), яъни топонимларнинг ўрнини босувчи сўзлардан кенг фойдаланилади. Улар географик объектни ўзгача шарҳлаб, у ҳақида ўзига хос маълумот беради. Ушбу усул ёрдамида ном тўғридан-тўғри ифодаланмайди, уни билвосита, яъни турли хил сўз ёки тасвирий иборалар билан қўллашади. Рус топонимисти Е.М.Поспеловнинг

ёзишча, охирги вақтда перифраза объектларни норасмий ва оригинал номи сифатида топонимист олимлар диққатини кўпроқ жалб қилмоқда.

Шуни ҳам таъкидлаш жоизки, сўнги пайтларда географик номларни ўзига хос тарзда ифода этиш усули ёзувчилар ва журналистлар томонидан амалиётда кенг қўлланилмоқда. Жой номлари ўрнини босувчи сўзлардан фойдаланиш, матн ёки маърузада номларни такроран қўлланмаслик имконини берадиган стилистик усул ҳисобланади.

Географик номларнинг ўрнини босувчи сўзларнинг пайдо бўлишида, номнинг ахборот ташиш функциясининг камайиши ёки етарли эмаслиги муҳим роль ўйнаган. Топоним ўрнини босувчи сўзлар анча қадимдан маълум. Масалан, Самарқанд - *сайқали рўи замин*, Тошкент - *шарқ дарвозаси*, *дўстлик шаҳри*, Киев - *рус шаҳарлари онаси*, Санкт-Петербург - *Шимолий Пальмира* ва ҳоказо.

Етти ўр ва қирда жойлашган шаҳар деган ибора кенг тарқалган ва бу тушунча, дастлаб Рим шаҳрига тегишли бўлган. Шаҳарга ҳақиқатдан ҳам *Палатин*, *Капитолий*, *Авентин*, *Эсквилин*, *Целий*, *Виминал*, *Квиринал* номли етти та тепаликда асос солинган. Тошкентни ҳам паст-баланд ҳудудда жойлашганлиги боис уни Римга ўхшатиб етти ўр ва етти қирда жойлашган шаҳар

дейишади. Германияда Рур вилоятини мамлакат пўлат юраги, индустриал маркази, кўмир ва пўлат ери деб аташади. Венеция каби канали кўп ва ўзига хос ҳудудий жойлашувга эга бўлган Амстердам, Копенгаген, Стокгольм, Санкт-Петербург каби шаҳарларни *шимолий Венеция* деб аташ расм бўлган.

Икки карама-қарши тузум (социалистик ва капиталистик) мавжуд бўлган мафкуравий кураш даврида, қарши томонга нисбатан жой номи ўрнини босувчи сўзлар кўп қўлланган. Масалан, АҚШ президенти Р.Рейган СССР га нисбатан *зулм империяси* деган иборани ишлатган, қарши томон Нью-Йоркни “сарик шайтон” шаҳри деб атаган. Бундай номларнинг кўпчилиги семантик маънога эга ва аёвсиз мафкуравий курашнинг белгиси ҳисобланади. *Озодлик ороли* (Куба), *Минг кўллар мамлакати* (Финляндия), *Музлар ва оловлар мамлакати* (Исландия), *Дунёнинг учунчи кутби* (Жомолунгма), *Олтин водий* (Фарғона), *Дунё томи* (Помир), *Қора қитъа* (Африка) каби сўзлар ҳам норасмий ва оригинал номларга мисол бўлади. Топоним ўрнини босувчи мажозий сўзлар кундалик ҳаётнинг ажралмас қисмига айланиб улгурган, шу сабабдан келажақда жамият тараққиёти билан боғлиқ ҳолда улардан яна ҳам кенгроқ фойдаланиш мумкин.

Адабиётлар:

1. Агеева Р.А. Страны и народы: Происхождение названий. - М.: Наука, 1990. - 258 с.
2. Мурзаев Э.М. География в названиях. - М.: Наука, 1979. - 166 с.
3. Ҳасанов Ҳ. Географик номлар сири. - Т.: Ўзбекистон, 1985. - 120 б.
4. Интернет сайт: wikipedia.org

Резюме

В статье рассматриваются топонимические антитепы и дуплеты различных регионов мира. Приводятся конкретные примеры этих типов топонимов, а также политические, социальные, экономические мотивы их образования.

Resume

In this thesis questions of toponimic and doublets of various regions of the world. Concrete examples type of toponimics and political, social economic motives of their formation resulted.

Тавсия этувчи:

доц. Ғуломов П.Н.

Мундарижа:

	<i>Бет</i>
Рахматуллаев А., Адилова О. <i>Тогларда чўллашши жараёнини таянч-тажриба участкалар ёрдамида ўрганиш методикаси</i>	3
Назаров А.А., Исоқов И.Д., Тухтабоева Ю. <i>Наманган вилояти текислик ландшафтларидан фойдаланиш ва муҳофаза қилиш масалалари</i>	6
Тошбоев З.М. <i>Мирзачўл ландшафтларининг инсон таъсирида ўзгариши</i>	8
Абдуғаниев О., Маҳкамов Э., Тўхташева Ф. <i>Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар тизимини шакллантириш мезонлари</i>	11
Боймирзаев К.М., Солнев И.Р. <i>Кўқон воҳасининг экологик-гидрогеологик жиҳатидан районлаштириш</i>	14
Ҳалимова Г.С., Хидирова Г.Р. <i>Глобал муаммолар: чўл зонасида атмосфера ёгинларидан самарали фойдаланиш хусусида</i>	17
Холиқов Р., Обидов У., Дехқонбоева М. <i>Марказий Фарғона ҳудудининг экологик-мелиоратив комплекслари ва уларни мелиорациялаш</i>	19
Сабитова Н.И., Холдорова Г.М. <i>Обоснование пунктов наблюдений геоэкологического мониторинга за загрязнением приграничных районов Узбекистана с Киргизией (на примере долины реки Майлуу-суу)</i>	21
Ҳожиматов А.Н., Алимқулов Н.Р., Холмуродов Ш.А. <i>Ўзбекистонда экологик таълим-тарбия, маданият ва маънавият масалалари</i>	25
Уразбаев А.К., Тасболат Б. <i>Тупроқ қопламанинг структураси ҳақидаги таълимот ва унинг ривожланиши</i>	27
Жўрабоева Х., Кўчқорова М., Сулаймонов Э. <i>Агрометеорологик ҳолатни башорат қилишнинг анъанавий усуллари</i>	30
Тажиев Қ.Қ. <i>Сугориладиган ҳудудларнинг ер-сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш</i>	33
Матчанов М., Сафаров Э.Ю. <i>Вегетация индексини аниқлаш масалалари (Хоразм вилояти мисолида)</i>	35
Эгамов Б.Ю., Миракмалов М.Т. <i>Жадидлар таълимотида табиий географик атама, тушунча ва терминларнинг қўлланилиши</i>	38
Камолов М.Н., Ҳакимов Қ.М., Бурхонов Э. <i>Антипод ва дуплет номлар ҳақида</i>	40
Солнев А., Ҳайдарова С. <i>Мустақиллик йилларида аҳоли миграцияси</i>	45
Ахмадалиев Ю., Комилова Н., Ганиева М. <i>Қишлоқ жойларда аҳоли масканларини ҳудудий таъкил этишининг тарихий-географик жиҳатлари</i>	50
Қодиров М.А., Усмонов М.Р., Ҳасанов Ж.Ю. <i>Самарқанд вилояти аҳолисининг миллий таркибидаги ўзгаришлар</i>	54
Абдувалиев Х., Абдурахмонов Д., Жўраева О. <i>Фарғона вилояти аҳолисини ҳудудий таъкил этишини такомиллаштиришда ландшафтли ёндашув</i>	57
Атажонов М., Пайзуллаев М. <i>Қишлоқ жойларда аҳолини уй-жой билан таъминлашни ўрганишнинг географик жиҳатлари</i>	59
Темиров З.А. <i>“Соғлом бола” йилида чақалоқлар ўлимининг географик ўрганиш (Андижон вилояти мисолида)</i>	62
Турсунов Х.Т. <i>Города Узбекистана на пути к устойчивому развитию</i>	64
Нуранов М.З., Наурызбаева Г.Т., Ембергенов Н.Ж. <i>Шаҳарларнинг экологик вазияти</i>	68
Ходжаева Г.А., Ембергенов Н.Ж., Турдымамбетов И.Р. <i>Қорақалпоғистон Республикасининг нозогеографик вазияти</i>	70
Ембергенов Н.Ж., Турсунов М.Ж., Алиева Б. <i>Оролбўйи минтақасининг демоэкологик муаммолари (Қорақалпоғистон Республикаси мисолида)</i>	72
Қаюмов А.А., Уралов Е.О. <i>Зарафшон минтақаси меҳнат ресурслари ва улардан фойдаланиш муаммолари</i>	74
Ходжаева Г., Кушаев Р. <i>Использование трудовых ресурсов сельской местности</i>	